

TƏHARƏT

QÜSL, DƏSTƏMAZ VƏ TƏYƏMMÜM

Ayətullah Seyid Əli Xamneinin fətvalarına əsasən

Gürcüstan Müsəlmanları İdarəsi 2017

QÜSLÜN HÖKMLƏRİ

Qüsl başdan ayağa xüsusi şərtlər və keyfiyyətlə bədənin yuyulmasına deyilir.

Qüslün qisimləri

1. Vacib qüsl

Kişi və qadınlar arasında olan müştərək vacib qüslar:

1-Cənabət qüslu. 2-Meyiti məss etdikdən sonra vacib olan qüsl. 3-Nəzir, əhd və and içməklə vacib olan qüsl.

Qadınlara məxsus olan qüslar:

1-Heyz qüslu: aylıq adətləri qurtardıqdan sonra vacib olan qüsl. 2-Nifas qüslu: uşaq azad olandan sonra gələn qan sona yetdikdə vacib olan qüsl. 3-İstihazə qüslu: arabir qanaxma nəticəsində vacib olan qüsl.

2. Müstəhəb qüsl; (cümə qüslu kimi).

Qüslun keyfiyyəti (alınma qaydası)

Qüsl iki formada edilə bilər:

1. Tərtibi (tərtiblə edilən qüsl): Xüsusi tərtiblə bədəni yumaq lazımdır belə ki, birinci baş və boyunu, sonra vacib ehtiyata¹əsasən bədənin tamamilə sağ tərəfini və daha sonra tamamilə sol tərəfini yumaq lazımdır.

2. İrtimasi (birbaşa suya batmaqla edilən qüsl): Bu qüsl bədəni bütövlüklə suya batırmaqla hasil olur, belə ki, su bədənin hamısını əhatə etsin.

Qüslə vacib ehtiyata əsasən uzun saçları və onun altını yumaq lazımdır, buna əsasən qadınlar gərək (vacib ehtiyata görə) başın dərisinə suyu yetişdirməkdən əlavə saçlarının hamısını yumalıdırlar.

Qüsl edərkən üzü qibləyə durmaq vacib deyil.

Qüsl niyyətindən qabaq bədənin hər hansı bir üzvünü yumağın işkalı yoxdur.

---

¹. Bu vacib ehtiyat bədəni boyundan aşağı sağ və sol hissələrini tərtiblə yumağa aiddir. (Mütərcim)

Tərtibi qüsl qeyd olunan tərtiblə (ardıcılıqla) yerinə yetirilməzsə (istər bilərəkdən, istər unutmaq üzündən və istərsə də məsələni bilmədən) qüsl batildir.

Əgər bir şəxs qüsldan sonra bədəninin bir hissəsinə suyun yetişmədiyini bilə, bu qüsl irtimasi qüsl olarsa gərək yenidən qüsl etsin, istər su yetişməyən yer məlum ola ya olmaya. Amma əgər tərtibi qüsldursa; əgər yuyulmayan yer bədənin sol tərəfindədirsə, həmin miqdarı yumaq kifayətdir, amma əgər sağ tərəfində ola, sağ tərəfinin yuyulmayan miqdarını yuduqdan sonra sol tərəfi yenidən bütövlüklə yumalıdır. Həmçinin əgər baş və boyun nahiyəsindədirsə, o miqdarı yuduqdan sonra sağ və sol tərəfi tərtiblə yumaq lazımdır. Yuyulmayan hissənin hansı tərəfdə olduğu bilinmədikdə gərək yenidən qüsl edilsin.

Cəbirə qüslu

Cəbirə qüslu cəbirə dəstəmazı kimidir.

Qüslün şərtləri

Dəstəmaz üçün deyilən şərtlər -suyun pak olması və digər şərtlər- qüslla da aiddir, lakin qüslda (dəstəmazdan fərqli olaraq) yuxarıdan aşağı istiqamətində və həmçinin bədən üzvlərinin ardıcıl olaraq yuyulması şərt deyil, buna əsasən qüsl edərkən fasilə salıb başqa bir işlə məşğul olmaq, sonra qaldığı yerdən qüslə davam etməyin eybi yoxdur.

Qüsl edən zaman lazımdır hər bir hissəni yuyarkən o hissə nəcisdirə əvvəlcə onu suya çəksin (paklasın), amma qabaqcadan bədənin bütövlükdə pak olması vacib deyil (şərt deyil), buna əsasən (hər bir) üzv qüsldan qabaq pak edilərsə qüsl səhihdir, amma əgər bir üzv qüsldan qabaq nəcisdirsə və bir dəfə suya verməklə həm onu suya çəkmək istəyə və həm qüsl etmək istəyə, qüsl batildir.

Qüsl etmək üçün suyun bədənə yetişməsinin qarşısını alan hər hansı bir maneə aradan qaldırılmalıdır. Əgər maneənin getməsinə əmin olmadan qüsl edərsə, qüsl batildir.

Qüslün (müxtəlif) hökmləri

Əgər qüsl əsnasında hədəsi-əsgər baş verə (məsələn, sidiyə gedə), qüslün səhih olmasına zərər gətirməz və lazım deyil qüslu əvvəldən başlasın, eləcə

də onu davam etmək lazımdır, amma əgər bu qüsl cənabət qüslüdürsə, onda digər qüslər kimi dəstəmaz üçün kifayət etmir, namazvə sair dəstəmaza bağlı olan əməllər üçün dəstəmaz almaq lazımdır.

Boynunda bir neçə qüsl olan şəxs onların hamısını birlikdə niyyət edib bir qüsl edə bilər; istər hamısı vacib qüsl olsun, istərsə də bəziləri vacib və bəziləri müstəhəb. Əgər onlardan biri cənabət qüsludursa, onun niyyətilə bir qüsl etsə digər qüslər üçün də kifayət edər, baxmayaraq ki, hamısını birlikdə niyyət etmək (müstəhəb) ehtiyata uyğundur.

Cənabət qüslündən başqa qüslər dəstəmaz üçün kifayət etmir.

Əgər bir şəxs qüsldən sonra onun batil olduğunu bilə, onunla qıldığı bütün namazların qəzasını qılmalıdır.²

Əgər qüsl edib etməməsindəşəkk edərsə, qüsl şərt olan əməllər üçün qüsl etməlidir, lakin o vaxta qədər qıldığı namazlar səhihdir. Amma əgər (qüslü edə və) onu səhih yerinə yetirib yetirməməsindəşəkk edərsə, səhih yerinə yetirməsinə ehtimal verərsə və həmçinin qüsl zamanı qüslün səhih olmasında lazım olan əməllərdə diqqətli olarsa, şəkkinə etina etməməlidir (qüslü səhih hesab etməlidir).

Cənabət qüslü

İnsan iki yoldan biri ilə cünub olur:

1. Cinsi əlaqədə olmaqla; (istər halal yolla olsun ya haram yolla, istər sperma xaric olsun ya olmasın, həddi-bülüğa yetişmiş olsun ya yox).

2. Sperma xaric olmaqla; (istər yuxuda olsun ya ayıqlıqda, bilərəkdən ya bilmədən, fərqi yoxdur).

Kişidən xaric olan rütubət şəhəvtlə, sıçramaqla və bədənin süst olmağıyla yanaşı olarsa məni hökmündədir (sperma hesab olunur), amma bu üç əlamətdən heçbiri ya hər biri olmazsa və ya o əlamətlərin olmağında şəkk edilərsə, məni hökmündə deyil, lakin bununla belə (əlamətlər olmadıqda ya şəkk edildikdə) başqa yolla məni olmasına yəqin edərsə, onda məni sayılacaqdır.

---

². Əlbəttə əgər qəzaya gedibsə, amma vaxtı ötmədikdə əda niyyətilə qılacaqdır. (Mü-tərcim)

Qadının ləzzətin son nöqtəsinə yetişdiyi zaman müşahidə etdiyi maye məni hökmündədir və gərək qüsl etsin, amma əgər bu mərhələyə yetişməsində yaxud mayenin xaric olmasında şəkk edərsə, qüsl vacib deyil.

Düxul hasil olmaqla hətta alətin başı (sünnət edilən hissə) miqdarında olsa belə, həm kişiyə və həm qadına cənabət qüslu vacib olur, istər sperma xaric olsun ya olmasın və istər qadın ləzzətin son mərhələsinə çatsın ya çatmasın.

Əgər bir qadın cinsi yaxınlıqdan sonra, hələ daxilində məni qalarkən fasiləsiz olaraq qüsl edə və qüsləndən sonra məni xaric ola, xaric olan məni qadının mənisini olub-olmamağı məlum olmadıqda qüslü səhihdir, amma qüsləndən sonra gələn məni nəcisdir və bu yeni cənabətə səbəb olmur.

Qadınlara tibbi əşyalar vasitəsilə daxili müayinələr olmaqla nə qədər ki, məni xaric olmayıb, qüsl vacib deyil.

Cünub olana haram olan işlər

Beş iş cünuba haramdır:

1. Quran xəttini və mütəal Allahın zatına xas olan adlar və sifətləri məss etmək, habelə vacib ehtiyata əsasən Peyğəmbərlər (ə) və məsum İmamların(ə) adlarını məss etmək də bu hökmədir.

2. Məscidül-həram və Məscidün-nəbiyə daxil olmaq, hətta bir qapıdan girib başqa bir qapıdan çıxsa belə.

3. Məscidlərdə dayanmaq, amma məscidə bir qapıdan girib, (dayanmadan) başqa bir qapıdan çıxarsa eybi yoxdur. (Vacib) ehtiyata əsasən məsum İmamların (ə) hərəmləri də məscid hökmündədir.³

4. Məscidə bir şey qoymaq.

5. Quranın vacib səcdələri olan surələrin səcdəyə məxsus olan ayələrinə oxumaq, amma o surələrin digər ayələrini oxumağın işkali yoxdur.

Səcdə ayələri bunlardır: Səcdə surəsinin (32-ci surənin) 15-ci ayəsi, Fussilət surəsinin (41-ci surənin) 37-ci ayəsi, Nəcm surəsinin (53-cü surənin) 62-ci ayəsi və Ələq surəsinin (96-cı surənin) 19-cu ayəsi.

Bu ayələri oxuyana və eşidənə səcdə etmək vacibdir.

---

³. Cünub şəxslərin imamzadələrin (ə) hərəmlərinə girməsi işkalsızdır. Həmçinin təkyələr və hüseyiniyyələr məscid hökmündə deyil.

Cənabət qüslünün hökmləri

Şəri vəzifələri yerinə yetirməkdə, utanmağın yeri yoxdur və bu (cənabət qüslü kimi) vacibləri tərk etmək üçün şəri üzr sayılmır. Amma cənabət qüslü etmək birinə mümkün olmadıqda onun vəzifəsi namaz və oruc üçün qüsl əvəzinə təyəmmüm etməkdir.

Əgər bir şəxs qüsl almağa üzrlüdür, qüsl əvəzinə təyəmmüm etməlidir. Buna əsasən əgər bilə ki, xanımı ilə cinsi yaxınlıq edərsə, qüsl edə bilməyəcək; məsələn, qüsl üçün su əldə edə bilməyəcək və ya vaxtın darlığı nəticəsində qüsl etməyə kifayət qədər vaxt olmayacaq, onunla cinsi yaxınlıq etmək caizdir, bu şərtlə ki, təyəmmüm etmək mümkün olsun. Bu halda təharət şərt olan əməlləri yerinə yetirmək üçün qüsl əvəzinə təyəmmüm etməlidir və o təyəmmümlə məscidə daxil olmaq, namaz qılmaq, Quran yazılarını məss etmək və təharət şərt olan sair əməlləri yerinə yetirməyin işkali yoxdur. (Xatırladaq ki, bu təyəmmüm vaxt darlığına görə olarsa, vacib ehtiyata əsasən o təyəmmümlə təkəcə hansısa əməl üçün təyəmmüm edibdirsə onu yerinə yetirə bilər).

Əgər bir şəxs məni xaric olduqdan sonra qüsl edə və sonra ondan bir rütubət xaric ola və onun məni olub-olmamasını bilməyə, bu halda əgər məni xaric olduqdan və qüsl etmədən öncə sidiyə getməyibdirsə, o maye və rütubət məni hökmündədir və gərək yenidən qüsl etsin.

Əgər libasında bir ləkə görə və məlum olmaya ki, mənidir yoxsa başqa bir şey, nə qədər ki, onun məni olduğuna və öz mənisini olduğuna yəqin etməyib, qüsl vacib deyil.

Cənabət qüslü edən şəxs namaz (və digər əməllər) üçün dəstəmaz almamalıdır, namaz və sair dəstəmaz şərt olan əməlləri həmin qüslə yerinə yetirməlidir.⁴

Əgər cənabət qüslündən sonra şəkk edə ki, qüslü batil olub ya yox, lazım deyil namaz üçün dəstəmaz alsın, amma ehtiyat üzündən dəstəmaz almağın işkali yoxdur.

---

⁴. Bu şərtlə ki, dəstəmazı batil edən işlərdən biri qarşıya çıxmasın, məsələn, bövl kimi. (Mütərcim)

Əgər bir şəxs namazın vaxtı dar olan zaman cənabətdən pak olmaq niyyətilə (nəinki bu namaz üçün) qüsl edə, onun qüslü səhihdir, hərçənd sonradan bilə ki, namaz qılmaq üçün vaxt qalmayıbdır.

Qadınlara məxsus olan qüslər

1. Heyz⁵

Qızın doqquz yaşından tez gördüyü qan heyz deyil, hərçənd heyzin nişanələri olsa belə.

Qadının heyzdən pak olduqdan sonra gördüyü ləkələr, qan deyilsə heyz hökmündə deyil, amma qan olarsa hətta sarı ləkə halında, bu halda əgər onun ümumi qan gördüyü müddət on gündən çox deyilsə, o ləkələrin hamısı heyz hökmündədir. Bunu müəyyən-ləşdirmək qadının öz öhdəsindədir.

Hamiləlikdən qorunmaq üçün dərman (tablet) istifadə edən qadınların adət vaxtlarında və başqa vaxtlarda gördükləri ləkələr heyzin şəri şərtlərilə uyğun olmazsa heyz hökmündə deyil, istihazə sayılır.

Müəyyən aylıq adəti olan bir qadının; məsələn, hər ay yeddi gün heyz olan qadının adət müddəti, hamiləlikdən mexaniki qorunma yəni spiral qoymaq nəticəsində dəyişə və hər dəfə on gündən artıq məsələn, on iki gün qan görə, adət günlərində gördüyü qan heyz və qalanları istihazə sayılır.

Qadının hamiləlik dövründə gördüyü qanda heyzin şərtləri və nişanələri olarsa və ya adət vaxtlarında olarsa heyz qanıdır, hərçənd daxildə cari ola və bayıra çıxmaya, amma onun şərtləri və nişanələri onda olmasa istihazə sayılacaq.

Haizin (Heyzli qadının) hökmləri

Cünub şəxsə haram olan bütün işlər haiz (aybaşı olan) qadına da haramdır.

Əgər qadın heyz halında, cünub ya cənabət halında heyz ola, ⁶ heyzdən pak olduqdan sonra vacibdir heyz qüslündən əlavə cənabət qüslü də,

---

⁵. Heyz qanı o qandır ki, çox vaxt hər ay neçə gün müddətində qadının uşaqlığından təbii halda xaric olur. Bu qan nüfə bağlandıqda uşağın yeməyidir.

⁶.Habelə əgər heyzdən pak olduqda, qüsl etmədən qabaq cünub ola.(Mütərcim)

versin. Qeyd edək ki, tək cənabət qüslü verərsə, heyz qüslü verməyə ehtiyac yoxdur, hərçənd müstəhəbdir ki, hər ikisini birlikdə niyyət etsin.

Heyz halında edilən cənabət qüslünün səhih olması işkallıdır.

Əgər bir qadının müəyyən bir gündə oruc tutmağı nəzir etdiyi üçün, o gün oruc ola və günün arasında heyz ola, orucu adət (heyz) olan kimi batil olur (hərçənd günün bir hissəsidə ola) və pak olduqdan sonra onun qəzasını tutmaq vacibdir.

2. İstihazə

Qadının yaisə dövründə⁷ gördüyü qan istihazədir. ⁸ Buna əsasən atası Haşimi (seyid) olmayan qadınlar hərçənd anası seyid ola, yaisəlik yaşından sonra qan müşahidə edərsə istihazə hökmündə olacaqdır.

3. Nifas (doğuş qanı)

Uşaqsaldırmadan (kürta) sonra qadından gələn qan (hətta uşaq ələqə "bağlı qan" halında olsa belə) nifas hökmündədir.

Haizə haram olan bütün işlər nifas qanı görən qadına da haramdır.

---

⁷.Həzrət Ayətullah-üzma Xamenei yaisəlik yaşının dəqiq vaxtında təəmmül etdiyi və bu barədə ehtiyat etməyi lazım bildiyi üçün qadınlar edə bilərlər bu məsələdə müəyyən fətvası olan cameü-ş-şərait müctəhidə müraciət etsinlər.

⁸.İstihazə qanı o qandır ki, heyz və nifas günlərindən başqa vaxtlarda qadının uşaqlığından xaric olur ki, bu qan bakirəlik və yara qanına da, aid edilmir.

DƏSTƏMAZ

Dəstəmaz xüsusi formada yuyunmaq və məsh etməkdən ibarətdir. Müqəddəs şəriətdə mənəvi paklıq sayılan bu əməl bəzi əməllərin müqəddiməsidir⁹, məsələn, namaz, təvaf, Quran tilavət etmək, məscidə getmək və s. kimi.

Dəstəmaz bu tərtiblə alınmalıdır: Üzü alının yuxarı hissəsindən, yəni başın tük bitən yerindən çənənin başınadək yumaq, sonra sağ əli dirsəkdən barmaqların ucunadək, daha sonra sol əli dirsəkdən barmaqların ucunadək yumaq və bundan sonra yaşəli (əlin içindəki dəstəmaz suyu ilə) başın qabaq hissəsinə məsh etmək (əli çəkmək) və sonda yaşəlini (əllərin içində qalmış dəstəmaz suyunun rütubətilə) ayaqlarının üstünə barmaqların¹⁰ başından ayağın üstündəki oynaqlaradək çəkmək (məsh etmək) lazımdır.

Üzün vacibi yuyulmaq miqdarı (əli tam açarkən) orta və baş barmaq arasında olan məsafədir.

Tüklə örtülmüş üzlərdə tüklərin üzərini yumaq kifayətdir və suyu üzün dərisinə çatdırmaq lazım deyil, amma üzün tükləri çox seyrək olduqda, belə ki, üzün dərisi kamil şəkildə görünə, suyu dəriyə çatdırmaq lazımdır.

(Üzü və əlləri) yumaq, suyu üz və tam çatdırmaqla hasil olur, hətta əl ilə çatdırmaqla olsa belə, təkcə nəmli əli ona çəkmək kifayət deyil.

Üzü və əlləri dəstəmazda yuxarıdan aşağıya olan istiqamətdə yumaq lazımdır, əgər aşağıdan yuxarı istiqamətdə yuyularsa, dəstəmaz batildir.

Üzü və əlləri bir dəfə yumaq vacib, iki dəfə yumaq caiz, üç və üç dəfədən artıq yumaq haramdır.

Hər dəfə yumağın meyarı qəsddir (niyyətdir), buna əsasən əgər birinci dəfə yumaq niyyətilə bir neçə dəfə su tökməsinin işkalı yoxdur.

Üzü və əlləri yuduqdan sonra başın qabaq hissəsinə və ayaqların üstünü gərək əllərin içində qalmış dəstəmaz suyu ilə məsh etsin.

Başın dərisinə məsh etmək vacib deyil; təkcə başın qabaq hissəsindəki tüklərin üzərinə məsh etmək kifayət edir. Amma əgər başın başqa hissəsinin tükləri qabaq hissəyə yığılıbsa ya başın qabaq hissəsinin tükləri

---

⁹. Yəni bəzi əməllərin səhih olmasında dəstəmaz almaq şərtidir, bəzi əməllərdə isə dəstəmaz almaq müstəhəbdir (Mütərcim)

¹⁰. Ayaq barmaqlarının hər birinin başından çəkilməsi kifayətdir. Bax: Məsələ: 192 (Mütərcim)

o qədər uzun ola ki, üzə ya çiyinlərə tökülə, ona məsh etmək kifayət etmir və gərək saçları ayırmaqla başın dərisinə yaxud tükün dibinə məsh edilsin.

Ayaqların məsh etmək miqdarı¹¹barmaqların birinin başından ayağın üstündəki oynağa qədərdir, barmaqların aşağı hissəsini (yeriyərkən yerlə təmasda olan hissəsini) məsh etməyin müstəhəbb olması sübuta yetməyibdir.

Ayağın məshi barmaqların başından olmazsa və məsh edərkən təkcə ayağın üstü və barmaqların bir miqdarı məsh edilərsə, dəstəmaz batildir. Amma əgər (sonradan) şəkk edə ki, məsh edərkən barmaqlarının başından məsh edib ya yox, məsələni bildiyi və barmaqların başından məsh etdiyinə ehtimal edərsə, dəstəmazı səhihdir.

Baş və ayaqların məshi gərək əllərin içində dəstəmazın suyundan qalan rütubətlə olsun. Rütubət qalmazsa başqa su iləəlini isladıb məsh edə bilməz, Bu halda gərək əlini saqqal ya qaşda qalan rütubətlə isladıb məsh etsin. (Vacib) ehtiyata əsasən başın məshi sağəl ilə olmalıdır, amma yuxarıdan aşağı istiqamətdə çəkilməsi lazım deyil.

Dəstəmaz alarkən dəstəmaz niyyətilə krantı açıb bağlamağın işkalı yoxdur və dəstəmaza qüsür gətirmir, amma əgər sol əli yuduqdan sonra və onunla məsh etdikdən öncəəlini krantın üstünə qoymaqla əlindəki dəstəmaz suyu krantın üstündəki su ilə qarışsa, o su ilə qarışmış rütubətlə məsh etmək işkallıdır.

Ayaqların məshi (başın məshi kimi) əllərin içində dəstəmaz suyundan qalmış rütubətlə olması şərt olduğu üçün, gərək başa məsh edərkən əli alnına dəyməsin və üzün yaşı ilə qarışmasın ki, ayağı məsh edərkən əlin içinin rütubəti ilə olsun.

Məsh edərkən əli başa ya ayağa çəkmək lazımdır; əgər əli sabit saxlayıb, başı ya ayağı ona çəkərsə, məsh batildir.

Məshin yeri gərək quru olsun, ya o qədər yaş olmasın ki, əlin içinin rütubəti ona təsir etməsin.

Əgər ayağın üstündə bir neçə damcı su ola, məsh etmək üçün onu qurutmaq lazımdır; belə ki, məsh edərkən əlin rütubəti onda təsir qoysun, əksinə olmasın.

---

¹¹. *Vacibi miqdarı.*(Mütərcim)

Ayağın üstü nəcis olduqda onu suya çəkmək mümkün olmadıqda gərək təyəmmüm etsin.

Əgər bir şəxsdən ardıcılıqla yel xaric ola, belə ki, dəstəmazını namazın sonunadək saxlaya bilməyə və namaz əsnasında da dəstəmaz almaq ona çox çətin ola, hər bir dəstəmazla bir namaz qılsın, yəni hər namaz üçün bir dəstəmaz alsın və o dəstəmazla namaz qılsın, (namazı səhihdir) hərçənd namaz əsnasında onun dəstəmazı batil ola.

Dəstəmazın alınma keyfiyyətində kişi və qadın arasında fərq yoxdur. Təkcə müstəhəbdir dəstəmaz alarkən kişilər suyu dirsəyin çöl hissəsindən, qadınlar içəri hissəsindən töksün.

Dəstəmazın şərtləri

1.Niyyət

Dəstəmaz qəsd-i-qürbətlə alınmalıdır, yəni dəstəmaz alarkən bu niyyətdə olmalıdır ki, bu xüsusi əməli Allahın fərmanına görə yerinə yetirir; buna əsasən əgər özünü nümayiş etdirmək üçün və ya sərinləşmək üçün dəstəmaz alarsa, dəstəmaz batildir.

2.Suyu istifadə etmək ona zərər etməsin

Əgər bir şəxs qorxa ki, dəstəmaz alarsa xəstələnəcək yaxud özü susuz (teşnə) qalacaq, dəstəmaz almamalıdır.

3.Dəstəmaz suyu mütləq (saf) su olmalıdır

Dəstəmazın suyu gərək mütləq su olsun; buna əsasən müzaf (qarışıq) su ilə dəstəmaz almaq səhih deyil (dəstəmaz batildir)

4.Dəstəmaz suyu pak olmalıdır

Dəstəmaz suyu gərək pak olsun; buna əsasən nəcislənmiş su ilə dəstəmaz batildir (səhih deyil).

5.Dəstəmaz suyu mübah olmalıdır

Dəstəmazın suyu gərək mübah olsun; buna əsasən qəsb edilmiş suyla dəstəmazcaiz deyil.

Ümumi dəstəmaz alanlar üçün nəzərdə tutulan məkanın suyu ilə dəstəmaz almağın işkalı yoxdur.

Əgər su idarəsi (binalarda) suyun təzyiqini artırmaq üçün istifadə edilən nasoslardan istifadəsini qadağan edə, onun istifadəsi caiz deyil və onun vasitəsi ilə əldə edilən suyla dəstəmaz almaq işkallıdır, hətta binanın yuxarı

mərtəbəsində qaldıqları və suyun o mərtəbələrə zəif qalxması üçün buna məcbur olsalar belə.

Yaşayış binalarında müştərək yaşayan sakinlər, həmçinin qeyriyaşayış binaların abunəçiləri, şəri baxımdan (soyuq su, isti su, qaravulçu xidməti və s. kimi)müştərək istifadə etdikləri xidmətlərin müqabilində istifadə etdikləri miqdarın pulunu borcludurlar; buna əsasən onların hər hansı biri əgər suyun pulunu verməkdən boyun qaçırırsa, onun (o suyla aldığı) dəstəmaz işkəllidir, hətta batildir.

7.Dəstəmaz üzvləri pak olmalıdır

Dəstəmaz üzvləri yuyulan və məsh edilən zaman pak olmalıdır, amma əgər dəstəmaz qurtarmadan yuduğu yaxud məsh etdiyi yer (yuyub ya məsh etdikdən sonra) nəcis olarsa, dəstəmaz batil deyil.

Əgər dəstəmaz aldıqdan sonra şəkk edə ki, qabaqdan nəcis olmuş yeri pakladıqdan sonra dəstəmaz alıb ya yox, dəstəmaz alarkən o üzvün pak ya nəcis olması onun xatirində olmayıbsa, dəstəmaz batildir, amma əgər nəcis ya pak olması xatirində olmağını bilirsə ya buna ehtimal verirsə, dəstəmaz səhihdir, lakin hər iki halda o üzvü suya çəkməlidir.

8.Dəstəmaz üzvlərində suyun üzvə yetişməsinə maneə olmamalıdır

Dəstəmaz üzvlərində üzvlərə suyun çatmasına heç bir maneə olmamalıdır, əks halda dəstəmaz batildir.

Təbiişəkildə üzvdə və tükdə yaranan yağlılıq mane sayılmır, amma əgər bu yağlılıq elə bir həddə çata ki, həqiqətən suyun dəriyə yetişməsinin qarşısını ala, bu halda dəstəmaz batildir.

Dırnaqlara vurulan rənglər tək-cə rəng olmazsa (məsələn, hənə rəngi) və (lak kimi) suyun keçməsinə mane olarsa, dəstəmazı batil edir.

Qadınların saçlarını və qaşlarını rənglədikləri süni rənglər, əgər tək-cə rəng olarsa və suyun dəriyə keçməsinə mane olmazsa, dəstəmaz səhihdir.

Mürəkkəb, suyun dəriyə keçməsinə maneçilik törədirsə dəstəmazı batil edir və bunu müəyyən etmək mükəlləfin öz öhdəsindədir.¹²

Bədənə vurulan tatu tək-cə rəng olarsa ya dəri altına vurularsa və dərinin üzərində suyun keçməsinə maneçilik törədən bir şey olmazsa dəstəmazı batil etmir.

---

¹². Adətən avtoqələmlərin mürəkkəbi duru olduğu üçün bu suyun dəriyə keçməsinə maneçilik törətmir, amma qələmlərin mürəkkəbləri qatı olduğu üçün bəzi hallarda suyun dəriyə keçməsinə mane ola bilər. (Mütərcim)

Gipsin ya sabunun quruduqdan sonra əldə aşkar olan rəngi dəstəmaza zərər yetirmir, amma əgər bu təkçə rəng olmaya vəəində suyun dəriyə yetişməsinə maneçilik törədən bir şey qala dəstəmazi batil edər.

Əgər dəstəmaz üzvünə bir şeyin yapışdığını bilə, amma onun suyun dəriyə keçməsinə maneə olub olmamasında şəkk edə, gərək onu aradan aparsın.

Əgər dəstəmazdan qabaq dəstəmazin bəzi üzvlərində suyun dəstəmaz üzvünə yetişməsinə mane¹³ olan bir şeyin olduğunu bilə, dəstəmaz aldıqdan sonra şəkk edə ki, suyu onun altına yetirib ya yox, əgər dəstəmaz alarkən o maneə onun xatirində olubsa, dəstəmazi səhildir.

Dəstəmaz üzvünə hər hansı bir maneənin (suyun dəriyə keçməsinə maneçilik törədən hər hansı bir şeyin) yapışmasında şəkk edə, əgər onun bu ehtimalının yeri varsa, belə ki, camaat arasında bu ehtimal qəbul edilə (rəngsazın rənglədikdən sonra verdiyi ehtimalı kimi), gərək axtarış etsin ya o qədər əli ilə sürtsün ki, yəqin etsin maneə olduğu təqdirdə gedibdir ya su dəriyə yetişibdir.

9.Tərtib

Dəstəmaz gərək dəstəmazin tərtibi məsələsində (182-ci məsələdə) deyilən tərtiblə alınsın, başqa tərtiblə alındıqda batildir.

10.Müvalat (ardıcılıq)

Dəstəmazin əməllərini normal ardıcılıqla yerinə yetirmək lazımdır belə ki, onların arsında düşən fasilə nəticəsindəəgər bir üzvü yuyarkən ya məsh edərkən ondan öncə yuyulan üzvlər quruya, dəstəmaz batil olur.

11.Mübaşirət (dəstəmazi özü almalıdır)

Dəstəmaz alan şəxs dəstəmazin bütün əməllərini şəxsən özü yerinə yetirməlidir, əgər başqası ona dəstəmaz aldıra ya suyu üzə vəəllərə yetişməsində yaxud başa ya ayaqlara məsh etməkdə ona kömək edə, dəstəmaz batildir.

Bir şəxs xəstəlik ya bu kimi müşkülə görə özü dəstəmaz ala bilmirsə, gərək dəstəmaz almaq üçün bir şəxsdən kömək alsın, amma dəstəmaz alan şəxs özü dəstəmaz niyyəti etməlidir və mümkün olan təqdirdə məshləri özü etməlidir, amma buna da qadir olmazsa, naib (köməkçi) onun əllərini tutub məsh etdirsən (yəni onun əllərini başına və ayaqlarına çəksin), əgər

---

¹³. Məsələn, üzük kimi. (Mütərcim)

bu da mümkün olmazsa, naib onun əlinin içindəki rütubətdən götürüb məsh etsin. Əgər dəstəmaz alan şəxsin əli olmazsa, onun qolunun rütubətindən götürməli, qolu da olmadıqda üzünün rütubətindən götürüb baş və ayaqlarına məsh etməlidir.

12. Dəstəmaz alıb namaz qılmaq üçün kifayət qədər vaxt olmalıdır

Əgər namazın vaxtı o qədər dar ola ki, dəstəmaz alarsa namazın hamısını vaxt daxilində qıla bilməyəcək və namazın (hamısıya) bir hissəsi vaxtdan sonraya düşəcək, bu halda dəstəmaz almamalı və onun əvəzinə təyəmmüm etməlidir, bu şərtlə ki təyəmmümə sərf olunan vaxt dəstəməzə sərf olunan vaxtdan az olsun, amma əgər təyəmmümün tutduğu vaxt dəstəməzin tutduğu vaxtla bərabər (ya ondan çox) olarsa, dəstəməz alması vacibdir.

İrtimasi dəstəmaz

Dəstəməzda suyu üzə vəəllərə tökmək əvəzinə üzə vəəlləri suya batırıb çıxarmaqla da dəstəməz almaq olar və buna “irtimasi dəstəməz” deyilir.

İrtimasi dəstəməzda da (tərtibi dəstəməz kimi) vacibdir ki, dəstəməz üzvləri yuxarıdan aşağıya olan istiqamətdə yuyulsun.

İrtimasi dəstəməzda da, (tərtibi dəstəməzda deyildiyi kimi üzvləri) iki dəfədən artıq yumaq olmaz; birincisi vacib, ikincisi caiz və üçüncüsü qeyriqanunidir. Əlləri sudan çıxararkən dəstəməz niyyəti ilə çıxarmaq lazımdır ki, məshin rütubəti dəstəməz suyu ilə olsun.

Cəbirə¹⁴ dəstəməzi

Yaranın üstü bağlıdırsa, yuya bildiyi yerləri yumalı və bandın (cəbirənin) üstünə (yumaq əvəzinə) yaşəlini çəkməlidir. Bu dəstəməzə “cəbirə dəstəməzi” deyilir.

Əgər dəstəməz(ın yuyulan) üzvlərində (üz vəəllərdə) yara ya sınıqlıq ola, üstü açıq olduqda və suyun ona zərəri olmadıqda yuyulması vacibdir, amma su ona zərər edərsə, gərək onun ətrafı yuyulsun və üzərinə əl çəkmək zərər etmirsə (vacib) ehtiyata əsasən (ətrafını yuduqdan əlavə) yaşəlini də onun üzərinə çəksin.

Əgər məshin yeri yaradır və yaşəlini ona çəkə bilmirsə, dəstəməz əvəzinə təyəmmüm etməlidir, amma onun üzərinə pak bir parça qoyub məsh

---

¹⁴.Yaranın ya sınığın üzərinə qoyulan dərman(və maz), həmçinin yaraya ya sınığa bağlanan sarğı cəbirə adlanır. (Mütərcim)

etməsi mümkün olduqda (vacib) ehtiyata əsasən təyəmmümdən əlavə belə bir məşhlə olan dəstəmaz da almalıdır.

Əgər bir şəxsin dəstəmaz üzvlərinin biri yaradır və qanı kəsilmir, gərək onun üzərinə elə bir cəbirə qoysun ki, qan bayıra çıxmasın, su keçirməyən bir şey kimi.

Dəstəmazı batil edənlər

Dəstəmazı batil edən şeylər “dəstəmazı batiledicilər” adlanır və aşağıdakılardır:

1. Sidiyin xaric olması. 2. Ğaitin xaric olması. 3. Bağırsağ yelinin xaric olması. 4. Yuxuya getmək. 5. Ağılı aradan aparana; dəli olmaq, bihüş olmaq və məst olmaq kimi. 6. Qadınlara xas olan istihazə. 7. Qüslə səbəb olanlar; cənabət, heyz və məssi meyit (meyitə toxunmaq) kimi.

Dəstəmazın batilediciləri baş verdikdə həddi-bülüğ olmayan uşaq da (həddi-bülüğa çatmışşəxs kimi) mühdis olur, yəni dəstəmazı pozulur.

Dəstəmazın hökmləri

Əgər bir şəxs namaz qıldıqdan sonra dəstəmazının batil olduğunu və elə də namaz qıldığını bilə, namazı batildir və yenidən dəstəmaz alıb namaz qılmalıdır necə ki, dəstəmaz şərt olan bütün əməllər üçün dəstəmaz almalıdır.

Əgər bir şəxs dəstəmazın işlərində və şərtlərində çox şəkk edirsə, məsələn, suyun pak olub olmamasında ya qəsb olub olmamasında şəkk edirsə, gərək şəkkinə etina etməsin.

Bir şəxs dəstəmaz alıb almamağında şəkk edərsə, əgər bu şəkk namazdan qabaqdırsa, dəstəmaz almalıdır, habeləəgər namazın arasındadırsa namazını kəsməli və dəstəmaz almalı namazını yeniləməlidir, amma əgər namazdan sonra şəkk edərsə, qıldığı namaz səhihdir, lakin başqa namazlar (sonradan qılacağı namazlar) üçün dəstəmaz almalıdır.

Dəstəmazının batil olmasında şəkk edən şəxs (yəni şəkk edir ki, aldığı dəstəmaz sonradan batil olub ya yox) dəstəmazını batil olmamış bilməlidir (özünü dəstəmazlı hesab etməlidir).

Dəstəmazının səhih olmasında şəkk edən şəxs (yəni şəkk edə ki, dəstəmazını düzgün alıb ya yox), əgər dəstəmazı səhih almaq ehtimalını verirsə və dəstəmaz alarkən dəstəmazın səhih olmasında lazım olan şərtlərə

diqqəti olubdursa, şəkkinə etina etməməlidir (və özünü dəstəmazlı hesab etməlidir).

Dəstəməza bağlı olan əməllər (hansı əməllər üçün dəstəmaz alınmalıdır)

1. Namaz

Dəstəmaz bütün vacib və müstəhəb namazların, eləcə də bu namazların unudulmuş hissələrinin səhih olma şərtidir, buna əsasən meyit namazından başqa heç bir namaz dəstəmazsız səhih deyil. Meyit namazı üçün dəstəmaz almaq lazım deyil.

Vacib namazın vaxtının daxil olmasına az qaldıqda, o namaz niyyətilə dəstəmaz almağın işkali yoxdur.¹⁵

Təharət (paklıq) niyyəti ilə dəstəmaz almaq şəri nöqtəyi-nəzərdən müstəhəbdir və müstəhəb dəstəmazla namaz qılmaq olar.

Müstəhəbdir insan bütün hallarda dəstəmazlı olsun, xüsusilə məscid və məşhədlərə daxil olarkən, quran tilavət edərkən, yatarkənvə digər vaxtlarda.

Dəstəmaz səhih şəkildə alındıqdan sonra nə qədər ki, pozulmayıb, təharət şərt olan bütün əməlləri onunla yerinə yetirmək olar, buna əsasən hər bir namaz üçün ayrı-ayrı dəstəmaz almaq lazım deyil və bir dəstəmazla istənilən qədər namaz qılmaq olar.

2. Vacib təvaf

Dəstəmaz Allahın evini vacib təvaf etməyin səhih olmağının şərtidir və dəstəmazsız vacib təvaf batildir. Vacib təvafdan məqsəd həcc ya ümrənin bir hissəsi sayılan təvafdır, hətta həcc ya ümrə müstəhəb olsa belə, amma həcc və ümrədən savayı edilən müstəhəb təvafın səhih olmasında dəstəmaz almaq şərt deyil.

3. Qurani məss etmək (Qurana əl yaxud bədənin hər hansı bir hissəsini vurmaq)

Qurani xəttinə dəstəmazsız əl vurmaq haramdır və bu hökm Qurani-kərimə xas deyil, hətta Qurani bütün kəlmələrinə və ayələrinə aiddir, hərçənd başqa kitablarda, qəzetlərdə, jurnallarda vəs. yazılsa belə.

---

¹⁵. *Amma əgər hələ onun vaxtının daxil olmasına çox vaxt qalarsa, o namaz niyyətilə dəstəmaz almaq olmaz, baxmayaraq ki, başqa niyyətlə, məsələn: təharətli qalmaq niyyətilə qabaqcadan dəstəmaz alarsa, dəstəmaz namazın vaxtına qədər pozulmadıqda, onunla namaz qıla bilər. (Mütərcim)*

Bədənin dodaq, üz və s. kimi bütün hissələrini Quranın xəttinə vurmaq ona əl vurmaq hökmündədir.

4. Mütəal Allahın, peyğəmbərlərin (ə) və məsum imamların (ə) adlarını məss etmək (toxunmaq)

Mütəal Allahın zatına xas olan ad və sifətləri dəstəməzsiz məss etmək haramdır. (Vacib) ehtiyata əsasən peyğəmbərlərin və məsum imamların adları da bu hökmdədir.

Ləfzi-cəlaləni yəni "الله" kəlməsini dəstəməzsiz məss etmək haramdır, hətta Əbdüllah və Həbibullah kimi mürəkkəb kəlmələrin bir hissəsi olsa belə.

(Cümlə daxilində) Allahın zatına qayıdan (və aid olan) əvəzlilikləri məss etmək ləfzi-cəlaləni "الله" məss etmək hökmündə deyil. Məsələn, "بِسْمِ تَعَالَى" cümləsində olan əvəzlilik kimi.

Ləfzi-cəlalənin "الله"əvəzinə bir həməzə və üç nöqtə" ..."qoymağın şəri maneəsi yoxdur və dəstəməzsiz onu məss etmək caizdir.

Dəstəməzsiz şəxslərin ləfzi-cəlaləyə məss etməsi ehtimalına görə ləfzi-cəlaləni yazmamağın eybi yoxdur.

Üstündə Quran ayələri yaxud mübarək adların yazıldığı boyunbağını boyundan asmağın işkalı yoxdur, amma gərək onun yazıları dəstəməzsiz halda bədənlə təmasda olmasın.

Üzərində Quran ayələri o cümlədən ayətülkürsi yaxud mübarək adlar yazılan qablarda yemək yeməyin işkalı yoxdur, bu şərtlə ki, dəstəməzli olsun ya xörəyi qaşığıla götürsün (belə ki, əli yazılara toxunmasın).

Yazı maşınları ilə Quran ayələri, ləfzi-cəlalə yaxud məsumların (ə) adlarının yazılması ilə məşğul olan şəxslərə yazı zamanı dəstəməz almaq lazım deyil (yəni bu işdə təharət şərt deyil), amma təharətsiz onları məss edə bilməz.

Üzükəlin üzərinə həkk olan kəlmələr Quran ayəsi kimi məss edilməsinin caiz olmasında təharət şərt olan kəlmələrdən olarsa, təharətsiz məss edilməsi caiz deyil.

Quran ayələri və Mütəal Allahın adlarının və s. çap və nəşr edilməsinin işkalı yoxdur, amma hər kəsin əlinə yetişərsə vacibdir onların şəri hökmlərinə riayət etsin, ona ehtiramsızlıq etməkdən, onu nəcis etməkdən və ona dəstəməzsiz toxunmaqdan çəkinsin.

Quran ayələri və mübarək adlar yazılan qəzetlərdən istifadə etmək, bir şeyi bükmək, süfrə kimi istifadə etmək, üzərinə bir şey yazmaq vəs. kimi istifadə etmək, ürf arasında ona ehtiramsızlıq sayılarsa, caiz deyil, amma ehtiramsızlıq sayılmazsa işkalsızdır.

Üzərinə Quran ayələri ya mübarək adlar yazılan hər hansı bir şeyi arxa ya kanala atmaq xalq arasında təhqir sayılmazsa işkalsızdır.

Əgər Quran ayələri yaxud Allahın adları və ya digər mübarək adların hər hansı bir vərəqdə olması (yazılması) məlum olmaya, onu yandırmaq və kənara atmağın işkali yoxdur və axtarış lazım deyil. Xatırladaq ki, istifadəsi mümkün olan ya yeni istehsalla istifadəyə verilə bilən yazılı kağızların kənara atılmasında israf şübhəsi olduğu üçün işkalsız deyil.

Quran ayələri və mübarək adları yerə basdırmaq yaxud su ilə xəmirə çevirməyin işkali yoxdur, amma onları yandırmaq işkallıdır, hətta əgər ehtiramsızlıq sayılarsa caiz deyil. Xatırladaq ki, əgər naçarlıq üzündən ola belə ki, Quran ayələrini ayırmaq da, mümkün olmaya, bu halda işkali yoxdur.

Quran ayələri və mübarək adları kiçik-kiçik tikələrə parçalamaq, belə ki, hətta iki hərf də bitişik qalmasın və oxunması mümkün olmasın, ehtiramsızlıq sayılmazsa, işkali yoxdu, lakin ləfzi-cəlalə və Quran yazısı tamamilə aradan getməyibsə, bədəni (təharətsiz) ona toxundurmaq caiz deyil. Həmçinin bəzi hərfləri azaldıb-çoxaltmaqla xəttin şəklinin dəyişdirilməsi onun hökmünün aradan getməsinə səbəb olmur. Amma əgər xəttin dəyişdirilməsi nəticəsində Quran və s. niyyətilə yazılmış hərflər elə dəyişə ki, aradan getmiş kimi ola, onda onun hökmünün də dəyişməsi nəzərdən uzaq deyil (yəni dəyişir), amma müstəhəb ehtiyat budur ki, dəstəməzsiz məss edilməsin.

TƏYƏMMÜMÜN HÖKMLƏRİ

Aşağıdakı yerlərdə qüsl və dəstəmaz əvəzinə təyəmmüm etmək lazımdır.

1. Su tədarükü mümkün olmadıqda: Ya su olmadıqda və ya suya əl çatmadıqda təyəmmüm etmək lazımdır, məsələn, quyuda su var, lakin onu çıxarmaq (çəkmək) üçün lazım olan əşya və cihaz yoxdur.

2. Su onun salamatlığına (canına ya bədəninə) zərər etdikdə.

3. Suyu dəstəmaz üçün istifadə edərsə, özü ya yaxınları və ya canını qorumaq ona vacib olan bir şəxsin təşnə qalması təhlükəsi olduqda.

4. İxtiyarında olan su təkcə namaz üçün bədən ya libasını paklamaq miqdarında olduqda.

5. Su ya su qabını işlətmək haram olduqda, məsələn, qəsbi olarsa.

6. Namazın vaxtı dar olduqda, belə ki, əgər dəstəmaz alarsa ya qüsl edərsə namazın bir hissəsi vaxtdan xaric olacaq.

Əgər bir şəxsə dəstəmaz və qüsl zərər edərsə və ya çox çətin olarsa, gərək onun əvəzinə təyəmmüm etsin. Bu halda əgər dəstəmaz alıb ya qüsl edərsə səhih deyil.

Əgər bir şəxs dəstəmaz və qüsl ona zərər edir deyə (məsələn, xəstələnməyinə səbəb olur) təyəmmüm edə, onunla namaz qıla bilər, lakin əgər o təyəmmümlə namaz qıldıqdan qabaq məlum ola ki, zərər deyil, təyəmmüm batildir vəəgər o təyəmmümlə namaz qıldıqdan sonra zərər etməməsinə bilə, vacib ehtiyata əsasən gərək dəstəmaz ya qüsl edib və namazını yeniləyə.

Gecə yarısında qüsl etmək çətin ya cavanlar üçün ayıb sayılmasışəri üzr sayılmır və nə qədər ki, qüsl hərəcli (çox çətin) ya mükəlləf üçün zərərli deyil, hər hansı mümkün bir şəkildə qüsl etmək vacibdir. Hərəc və zərər halında təyəmmüm etməlidir.

Əgər bir şəxs cünub ola, bədən və libasını yumaq və ya libasını dəyişmək miqdarında vaxt olmaya və hava soyuq olduğu üçün də namazını lüt qıla (xüsusi şərtlərlə) bilməyə, gərək namazını qüsl əvəzinə təyəmmümlə və (əynindəki) nəcis libasla qılsın. Bu namaz kifayətdir və qəzası da yoxdur.

Əgər bir şəxs qüsl edib namaz qılarsa namazının hamısı ya bir hissəsinin vaxt daxilindən çıxmasından qorxa, gərək təyəmmüm edib namaz qılsın.

Əgər bir şəxsdən yuxu halında bir rütubət xaric ola, oyandıqdan sonra yadına bir şey gəlməyə və libasını yaş görə, möhtəlim¹⁶ olmasını bilərsə cünubdur və gərək qüsl etsin. Vaxt dar olduqda bədənini paklayıb və qüsl

---

¹⁶. “Ehtilam” yuxuda spermanın xaric olmasına deyilir və o şəxs “möhtəlim” adlanır. (Mütərcim)

əvəzinə təyəmmüm edib namaz qılsın və sonradan (başqa namazlar üçün) qüsl etsin. Amma əgər bilməyə (və möhtəlim olmağında şəkk edə), cünub hökmündə deyil.

Ziyarət kimi təharət şərt olmayan əməllər niyyətilə qüsl əvəzinə edilən təyəmmüm işkallıdır, amma qüsl mümkün olmadığı təqdirdə rəca qəsdı (savab ümidi) ilə təyəmmüm etməyin işkalı yoxdur.¹⁷

Təyəmmüm səhih olan şeylər.

Torpaq, qum, çınqıl, kəsək və daş (gips, əhəng, mərmər və qranit daşları) kimi yer sayılan hər hansı bir şeyə təyəmmüm etmək səhihdir. Həmçinin bişmiş gipsə, əhəngə və kərpicə də təyəmmüm etmək olar.

Qızıl, gümüş və sair kimi yer sayılmayan mədən əşyalarına təyəmmüm etmək səhih deyil, amma mərmər (və qranit) kimi mədən daşlarına təyəmmüm etmək səhihdir.

Sementə və mozaikə təyəmmüm etməyin işkalı yoxdur baxmayaraq ki, (müstəhəb ehtiyat onlara təyəmmümetməkdir).

Təyəmmüm etmək qaydası

Təyəmmüm etməkdə beşşey vacibdir:

1. Niyyət etmək.
2. İki əlin içini təyəmmüm səhih olan birşeyə vurmaq.
3. İki əlin içini başın tük bitən yerindən qaşları da əhatə etməklə alnın hamısına və onun iki tərəfinə burunun üstünə qədər çəkmək.
4. Sol əli sağəlin və sonra sağəli sol əlin üstünə bütövlükdə çəkmək.
5. Vacib ehtiyata əsasən yenidən əllərin içini təyəmmüm səhih olan yerə vurub, sol əli sağəlin və sonra sağəli sol əlin üstünə bütövlükdə çəkmək.

Yuxarıda deyilən qayda qüsl əvəzinə və dəstəmaz əvəzinə olan təyəmmümlərin hər ikisinə aiddir və bunların fərqi yoxdur.

Əgər alnın ya əllərin üstündən az miqdar da olsa məsh edilməyə (çəkilməyə), təyəmmüm batildir, istər bilərəkdən olsun, istər unutmaq üzündən, istərsə də məsələni bilməmək səbəbilə olsun. Əlbəttə çox diqqətə də ehtiyac yoxdur, alnının hamısı vəəllərin üstü bütövlükdə məsh olunub deyiləsi qədərində məsh edilərsə, kifayətdir.

---

¹⁷ Amma bu təyəmmümlə təharətşərt olan əməlləri yerinə yetirmək olmaz. (Mütərcim)

Əlin üstünü bütöv məsh etdiyinə yəqin hasil etmək üçün gərək bir miqdar biləkdən yuxarı hissədən çəkilsin, amma barmaqların arasını məsh etmək (barmaqların arasına əlini çəkmək) lazım deyil.

Cəbirə təyəmmümü

Vəzifəsi təyəmmüm olan şəxsin təyəmmüm üzvlərindən biri (ya bəzisi) yara və bu kimi səbəbə bağlanmış ola, deyilən tərtiblə təyəmmüm edəcək və yaranın üzərinə bağlanmış ya qoyulmuş bandı ya parçanı o üzvün dərisi kimi hesab edəcəkdir.

Təyəmmümün şərtləri

Təyəmmümün yeddi şərti var:

1. Təyəmmüm edilən şey pak olmalıdır.
2. Təyəmmüm edilən şey mübah olmalıdır (yəni qəsbə olmamalıdır). Amma qəsbə olduğunu bilmədən ya unutmaq üzündən ona təyəmmüm edərsə, təyəmmüm səhihdir.
3. Təyəmmüm üzvlərində maneə olmamalıdır. Buna əsasən üzük və bu kimi şeyləri əlindən çıxarmalıdır. Həmçinin alına və digər təyəmmüm üzvlərinə bir şey yapışdıqda qabaqcadan onu aradan qaldırmalıdır.
- Əllərin və alının üstündə bitən tüklər təyəmmümün səhih olmasına maneə sayılmır, amma başın tükü alına tökülərsə təyəmmüm zamanı onu qaldırmaq lazımdır.
- Yara və bu kimi səbəbdən təyəmmüm üzvündən biri bağlıdırsa və onu açmaq zərər ya çətindir, bağlılla ya bağlıləlin üzərinə məsh edəcəkdir (əlini çəkəcəkdir).
4. Alın vəəllər yuxarıdan aşağıya olan istiqamətdə məsh edilməlidir.
5. Təyəmmümü qabaqca dediyimiz tərtiblə etmək lazımdır vəəks halda təyəmmüm batildir.
6. Təyəmmümün əməlləri ardıcıl olaraq yerinə yetirilməlidir. Əgər onların arasında fasilə salına və bu fasilə o qədər ola ki, təyəmmüm edir deyilməyə, təyəmmüm batildir.
7. Təyəmmümü ixtiyarlı halda (imkan daxilində) özü etməlidir və başqasından kömək ala bilməz. Amma iflic və digər xəstəlik səbəbinə özü təyəmmüm edə bilmirsə, naib (köməkçi) tutmalıdır. Bu zaman naib onun öz əlləri ilə onu təyəmmüm etdirməlidir, amma bu mümkün olmazsa, gərək naib öz əllərini yerə vursun və onun alını vəəllərinə çəksin.

Təyəmmüm üzvlərinin (alın vəəllərin üstünün) pak olması lazım deyil, baxmayaraq ki, ehtiyata uyğundur.

Təyəmmümün hökmləri

Əgər təyəmmüm səhih olan bir şey tapılmaya, gərək xalça və libas kiminin üzərinə yığılmış tozlara təyəmmüm etsin. Əgər bu da olmasa, yaş palçıq olarsa ona təyəmmüm etsin, amma bunların heç birinə çətməyində (təyyarədə olan şəxs kimi), (vacib) ehtiyata əsasən dəstəməzsiz və təyəmmümsüz namazını qılmalı, sonra dəstəmaz ya təyəmmümlə (vəzifəsi əsasında) namazını qəza etməlidir.

Vəzifəsi təyəmmüm olan şəxs, vacib ehtiyata görə namazın vaxtından qabaq namaz üçün təyəmmüm edə bilməz, amma qabaqdan başqa vacib ya müstəhəb əməllər üçün təyəmmüm edibdirsə, namaz vaxtınadək təyəmmümə olan üzrü yerində qalıbdırsa (təyəmmüm batil olmadığı təqdirdə) onunla namaz qıla bilər.

Əgər bir şəxs namazın vaxtı qurtardıqdan qabaq üzrünün aradan getməsinə bilərsə, vaxtın əvvəlində təyəmmüm edə bilməz, gözləyib üzrü aradan getdikdən sonra qüsl edib ya dəstəmaz alıb namazını qılmalıdır.

chökmdən vaxtın darlığına görə edilən təyəmmüm müstəsnadır.¹⁸ Buna əsasən qüsl əvəzinə edilən təyəmmümlə, məscidə daxil olmaq, namaz qılmaq, Quran yazılarına əl vurmaq və sair təharət şərt olan əməlləri yerinə yetirmək işkalsızdır (olar).¹⁹

Mündəricat

QÜSLÜN HÖKMLƏRİ	3
Qüslün qisimləri.....	3
Qüslün keyfiyyəti (alınma qaydası)	3
Cəbirə qüslü.....	4
Qüslün (müxtəlif) hökmləri	4
Cənabət qüslü	5
Cünub olana haram olan işlər	6
Cənabət qüslünün hökmləri	7

¹⁸.Yəni əgər vaxt darlığına xatir təyəmmüm edibsə, namazı qıldıqdan sonra təyəmmüm batil olur, necə ki, digər üzrlərin aradan getməsilə təyəmmüm batil olur. (Mütərcim)

¹⁹.Dəstəmaz əvəzinə edilən təyəmmüm də bu hökmdədir. (Mütərcim)

Qadınlara məxsus olan qüslər	8
Haizin (Heyzli qadının) hökmləri	8
DƏSTƏMAZ	10
Dəstəmazın şərtləri	12
İrtimasi dəstəmaz.....	15
Cəbirə dəstəmazı	15
Dəstəmazı batil edənlər.....	16
Dəstəmazın hökmləri	16
Dəstəməza bağlı olan əməllər (hansıəməllər üçün dəstəmaz alınmalıdır)	17
TƏYƏMMÜMÜN HÖKMLƏRİ.....	20
Təyəmmüm səhih olan şeylər.....	21
Təyəmmüm etmək qaydası.....	21
Cəbirə təyəmmümü.....	22
Təyəmmümün şərtləri	22
Təyəmmümün hökmləri.....	23